

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2018. – Т. 37-38. – С. 26-40

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2018. – Volume. 37-38. – pp. 26-40

УДК: 327:911](477):316.658.4(479.24)

© Наталія Ротар¹

Особливості позиціонування геополітичного статусу України в медіа-дискурсі країн кавказького регіону (на прикладі Азербайджану)

У статті визначено особливості позиціонування геополітичного статусу України в медіа-дискурсі країн кавказького регіону на прикладі Азербайджану. Доведено, що тема українсько-російських відносин формально домінує в дискурсі азербайджанських медіа, проте, сюжетні лінії (членство України в НАТО, членство України в Європейському Союзі як її геополітична перспектива, перспективи радянської реінтеграції України, діяльність України в ООН), за допомогою яких відбувається наповнення смислами даної теми не завжди відображають її суть, адже у жодному заголовку даного тематичного блоку не йдеться про російську анексію Криму чи агресію на Донбасі.

Обґрунтовано, що важливим аспектом, який характеризує геополітичний статус України в азербайджанських медіа є звернення до порівняння конфлікту у Нагорному Карабасі та російської агресії в Україні. Однак даний аспект і у опозиційному виданні представлений проросійською позицією. Отже, вивчення медіа-дискурсу Азербайджану вказує на те, що російська агресія в Україні як загроза безпеки знайшла своє відображення у національних ЗМІ на недостатньо рівні. Події та процеси, що розгортаються в Україні позиціонуються як явища, що розвиваються паралельно з азербайджанськими реаліями, а виклики національній безпеці України позиціонуються без проєкцій на рівень національної безпеки Азербайджану.

У висновках наголошується, що перспективи вирішення питання анексії Криму та припинення збройної агресії Росії на Східній Україні медіа-дискурс Азербайджану однозначно пов'язує з (1) європейською інтеграцією України; (2) геополітичною підтримкою Європейського Союзу; (3) військовою та фінансовою підтримкою США, при чому внутрішньополітичні фактори жодного разу не оцінювалися в контексті геополітичних перспектив України. Геополітичні перспективи України, проблема її відносин з Росією як країною-агресором в Криму та на Донбасі та оцінки внутрішньополітичних процесів перебували на периферії медійного дискурсу, навіть у розрізі російської пропаганди, яка своє ставлення до України та подій в ній вписувала у ширший контекст власної геополітичної стратегії.

Ключові слова: Україна, геополітичний статус, медіа-дискурс, Азербайджан, політичне позиціонування.

Features of positioning the geopolitical status of Ukraine in the media-discussion of the countries Caucasus's Region (at example of Azerbaijan)

The article specifies the features of positioning the geopolitical status of Ukraine in the media discourse of the countries of the Caucasian region on the example of Azerbaijan. It is proved that the topic of Ukrainian-Russian relations is formally dominant in the discourse of Azerbaijani media, however, the story lines (Ukraine's membership in NATO, Ukraine's membership in the European Union as its geopolitical perspective, prospects for Soviet reintegration of Ukraine, Ukraine's activities in the UN) with which the content is filled with the meanings of this topic do not always reflect its essence, because in no title of this thematic block the Russian annexation of Crimea or aggression on Donbass.

It is substantiated that an important aspect that characterizes the geopolitical status of Ukraine in the Azerbaijani media is the appeal to the comparison of the conflict in Nagorno-Karabakh and Russian aggression in Ukraine. However, this aspect in the opposition edition is represented by the pro-

¹ Доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна, E-mail: n.rotar@chnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-6430-3460>, <https://doi.org/10.31861/mhpi2018.37-38.26-30>.

Russian position. The study of the media discourse of Azerbaijan indicates that Russian aggression in Ukraine as a security threat has found its reflection in the national media in an insufficient level. The events and processes that unfold in Ukraine are positioned as phenomena developing in parallel with Azerbaijani realities, and the challenges to Ukraine's national security are positioned without projection to the level of national security of Azerbaijan.

The conclusions note that the media discourse of Azerbaijan unambiguously links the prospects for the solution of the question of the annexation of Crimea and the cessation of armed aggression of Russia in Eastern Ukraine to (1) the European integration of Ukraine; (2) geopolitical support of the European Union; (3) US military and financial support. And domestic political factors have never been evaluated in the context of Ukraine's geopolitical prospects. The geopolitical prospects of Ukraine and the problem of its relations with Russia as an aggressor country were on the periphery of the Azerbaijan media discourse.

Keywords: Ukraine, geopolitical status, media discourse, Azerbaijan, political positioning.

Постановка проблеми. Вивчення геополітичних процесів неможливе без звернення до геополітичних статусів держав, які водночас є причиною та наслідком взаємодії суб'єктів міжнародних відносин в сучасному світі. Геополітичний статус держави, як сукупність параметрів і характеристик, що вирішально впливає на її геополітичний потенціал, процес формування та позиціонування геополітичних інтересів, зрештою визначає її можливості у взаємодії з іншими акторами міжнародних відносин. Не меншого значення набуває геополітичний статус держави як один з інструментів soft power. Проте, належність до спектру статусів, геополітичний статус будь-якої держави вимагає підживлення не рівні дискурсивних практик потенційних суб'єктів по міжнародній взаємодії, як то інших держав чи міжнародних організацій. У даному контексті звернення до визначення особливостей позиціонування геополітичного статусу України у внутрішньополітичному дискурсі інших країн має неабияку актуальність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема геополітичного статусу держави в сучасній політичній науці досліджується переважно в контексті ресурсів та інструментів м'якої сили². Окремо можна виділити ряд досліджень, у яких вивчаються проблеми формування та інструментального використання геополітичного статусу України³. Метою даної статті є визначення особливостей позиціонування геополітичного статусу України в медіа-дискурсі країн кавказького регіону на прикладі Азербайджану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційно, основою мас-медійного сегменту азербайджанського політичного дискурсу є його офіційний сегмент, що задає мейнстрім новинного наповнення національних медіа ресурсів. На нашу думку, важливо визначити яким чином відбувається розгортання смислів офіційного дискурсу сьогодення та майбутнього України у країнах кавказького регіону в контексті російської агресії в Криму та на Донбасі на рівні новинної інформації, зосередженої в медіа-дискурсі друкованих видань, теле- та радіо ресурсів.

Відповідно до даних моніторингу ЗМІ країн Східного партнерства (червень – липень 2016 р.), до якого входять й об'єкт нашого спостереження, геополітичні перспективи України, проблема її відносин з Росією як країною-агресором в Криму та на Донбасі та оцінки внутрішньополітичних процесів перебували на периферії медійного дискурсу, навіть у розрізі російської пропаганди, яка своє ставлення до України та подій в ній вписувала у ширший контекст власної геополітичної стратегії. В Азербайджані 50,5 % від сукупної частоти всіх месиджів, що

² Gill, S. (2012). *Global Crises and the Crisis of Global Leadership*, Cambridge, Cambridge University Press; Lock, E. (2010). *Soft Power and Strategy: Developing a «Strategic» Concept of Power*. In: *Soft Power and US Foreign Policy: Theoretical, historical, and contemporary perspectives*, I. Parmar, M. Cox (eds.), London; New York, Routledge; McClory, J. (2017). *The Soft Power 30: A Global Ranking of Soft Power*. Report, London, Portland Communications, режим доступу: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2017/07/The-Soft-Power-30-Report-2017-Web-1.pdf>; Cohen, E. A. (2017) *The Big Stick: The Limits of Soft Power and the Necessity of Military Force*, New York, Basic Books.

³ Koralewski, J. (2013). *International and Geopolitical Status of Ukraine*, *PRZEGLĄD ZACHODNI*, No. II, pp. 133–145; Ротар, Н. (2017). Структура дискурсу російської агресії в Криму та на Донбасі в країнах кавказького регіону, *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Серія «Міжнародні відносини», № 10, сс. 74–85.

містяться в матеріалах газети «Новое время» і «Sputnik Азербайджан»⁴, припали на частку чотирьох месиджів: Розміщення військ НАТО в Східній Європі і Балтійських країнах є прямою загрозою безпеці Росії⁵; Росія встає з колін, прогресує всупереч санкціям Заходу⁶; Євросоюзу (його інститутам – Шенгенська угода, політика сусідства, соціальна політика, безпека та ін.) приходить кінець⁷; Росія, Китай, Індія, ШОС, БРІКС, ЄАЕС – нові вектори геополітичних процесів⁸. Таким чином в ЗМІ Азербайджану створювався відповідний інформаційний геополітичний контекст, який не міг сприяти формуванню та поширенню в масовій політичній свідомості позитивних оцінок політичного майбутнього України як пов'язаного з європейськими перспективами: політичними, економічними, ціннісними та позиціонуванням дій Росії в Криму та на Донбасі як агресивних і ворожих.

Важливою особливістю медіа-дискурсу Азербайджану було те, що у 2016 р. тут систематично та з більшим рівнем інтенсивності, ніж в інших країнах кавказького регіону, поширювали інформацію, спрямовану на формування негативного іміджу України, що може бути об'єднана за такими напрямками: (1) Україна – не відбулася. Це штучне утворення, створене на територіях Росії, Польщі, Угорщини; (2) рано чи пізно вона перестане існувати як єдина незалежна держава; (3) реформи в Україні провалилися, ступінь корумпованості вище, ніж за Януковича; (4) Україна несе відповідальність за невиконання Мінських домовленостей; (5) Надія Савченко – псевдополітик, радикал. Вона несе небезпеку Росії і Україні⁹.

Більш варіативно та більшою мірою з позицій двосторонніх відносин між Україною та Азербайджаном, вектор яких задається ставленням України до Карабаського конфлікту, характеризується сьогодення та окреслюються перспективи нашої держави з огляду на анексію Криму та російську агресію на Донбасі. Визначимо особливості інформаційного простору Азербайджану у даному контексті, звертаючись до прикладу найбільш поширеного суспільно-політичного видання «Йені Мусават». За період з 1 січня по 18 жовтня 2017 р. на його сторінках були оприлюднені 112 повідомлень, з яких у 70 йшлося про Україну, або Україна позиціонувалася як контекст політичної події. Вивчення даного інформаційного масиву дозволило структурувати його за основними сюжетними лініями та визначити їх зміст (Див. табл. 1).

Дані, наведені у таблиці 1 вказують на те, що тема українсько-російських відносин формально домінує в дискурсі азербайджанських медіа, проте, сюжетні лінії, за допомогою яких відбувається наповнення смислами даної теми не завжди відображають її суть, адже у жодному заголовку даного тематичного блоку не йдеться про російську анексію Криму чи агресію на Донбасі. До того ж, суттєвим сегментом даної теми є сюжети, що стосуються сфери культури та інформації, які віддзеркалюють похідні проблеми відносин між Україною та Росією. Водночас, тема відносин між Україною та Азербайджаном, яка за кількістю згадувань наближена до вище названої, сюжетно будується виключно на рівні політичної взаємодії. З метою визначення смислів, що поширюються ЗМІ Азербайджану щодо геополітичних перспектив України, проаналізуємо окремі тематичні напрями більш детально. Одним з найбільш важливих тематичних напрямів є тема України в інтеграційних процесах та міжнародних організаціях, яка розкривається через чотири сюжетних лінії:

По-перше, *членство України в НАТО* окреслюється за допомогою звернення до дискурсу Президента України П. Порошенка, зокрема його *намірів провести референдум щодо членства України в НАТО* («Чотири роки тому членство України в НАТО підтримували 16% населення. Зараз – 54%. Як президент я керуюся думкою свого народу – я проведу референдум з питання вступу в НАТО. Якщо українці проголосують за, я докладу всіх зусиль для того, щоб домогтися

⁴ Пропаганда, углубляющая пропасть во взаимопонимании. Мониторинг СМИ стран Восточного партнерства и России (2017), Прага, с. 18.

⁵ НАТО? Не надо! (2016), *Новое время*, 7 июня.

⁶ Санкции как миф, или Россия может выжить в любых условиях (2016), *Sputnik Азербайджан*, 17 июня.

⁷ Лондон: Брюссель, ты кто такой, давай, до свидания! (2016), *Sputnik Азербайджан*, 24 июня.

⁸ ШОС может предложить миру альтернативу (2016), *Новое время*, 24 июня.

⁹ Пропаганда, углубляющая пропасть во взаимопонимании. Мониторинг СМИ стран Восточного партнерства и России (2017), Прага, сс. 12–41.

членства Північноатлантичному альянсі»¹⁰) та незмінності такого геополітичного вибору («Україна обов'язково стане членом альянсу»¹¹, підтвердженого ухваленням Верховною Радою України законопроекту № 6470 у червні 2017 р., яким на законодавчому рівні закріпила бажаність вступу України в НАТО як «найбільш ефективної системи і єдиної організації в світі, яка здатна зупинити російську агресію»¹². Скептицизм щодо таких прагнень України формується одночасним розміщенням позиції колишнього генерального секретаря НАТО Андерса Фон Расмуссена, що «для досягнення критеріїв для вступу в альянс Києву потрібно багато часу»¹³.

Таблиця 1

**Основні теми та сюжети політичного позиціонування України в ЗМІ Азербайджану
(на прикладі «Йені Мусават»), січень – жовтень 2017**

Тема	Сюжети	Частка згадувань
Україна в інтеграційних проєктах та міжнародних організаціях	Членство України в НАТО	14
	Членство України в Європейському Союзі	
	Перспективи радянської реінтеграції	
	Діяльність України в ООН	
Українсько-російські відносини	Вислання російських журналістів та заборона на в'їзд російським діячам культури	19
	Визначення статусу Росії як «країни-агресора»	
	Вихід України зі спільних проєктів	
	Блокування російського інформаційного впливу	
	Оцінка українсько-російських відносин політичними лідерами інших держав	
Відносини США та України	Україна як нова лінія оборони США	9
	Україна в дискурсі Д. Трампа	
	Постачання зброї до України	
Відносини України та Азербайджану	Формати двосторонньої співпраці	14
	Проблема Нагірного Карабаху	
	Поставки української зброї до Азербайджану та спільне виробництво зброї	
Відносини України з країнами Кавказу та Сходу	Співробітництво України з Іраном у нафтовій сфері	14
	Екстрадиція М. Саакашвілі до Грузії	
	Міждержавні угоди України з Туреччиною	
	Разом	70 (62,5 %)
	Разом	112 (100 %)

Джерело: Складено за: Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина. Начальная дата [1.01.2017]. Конечная дата [18.10.2017]*, режим доступу: http://musavat.com/ru/archive?text=%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0&date_begin=01.01.2017&date_end=16.10.2017&id_news_category=&id_auth_or=&where_is_search=news&page=1 (дата перегляду 20 жовтня 2017)

По-друге, членство України в Європейському Союзі як її геополітична перспектива розкривається через отримання Україною безвізового режиму з наголосом на тому, що він не надава-

¹⁰ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко проведет референдум о вступлении Украины в НАТО*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-provedet-referendum-o-vstuplenii-ukrainy-v-nato_412587.html (дата перегляду 2 лютого 2017).

¹¹ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко: Украина станет членом НАТО и не допустит ошибок прошлого*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-ukraina-stanet-chlenom-nato-i-ne-dopustit-oshibok-proshlogo_475367.html (дата перегляду 14 жовтня 2017).

¹² Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина приняла закон о вступлении в НАТО*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-prinyala-zakon-o-vstuplenii-v-nato_444858.html (дата перегляду 8 червня 2017).

¹³ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко проведет референдум о вступлении Украины в НАТО*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-provedet-referendum-o-vstuplenii-ukrainy-v-nato_412587.html (дата перегляду 2 лютого 2017).

тиме права на роботу¹⁴ та надання фінансової допомоги з боку ЄС («Євросоюз у вівторок перерахував Україні 600 мільйонів євро в рамках макрофінансової допомоги¹⁵). Важливими елементами даного сюжету в рамках теми «Україна в інтеграційних проектах та міжнародних організаціях» є публікації азербайджанських ЗМІ щодо внутрішньополітичних процесів в Україні, які можуть зупинити процес вступу до ЄС. Так на сторінках аналізованого видання були розміщені витримки інтерв'ю польського міністра закордонних справ В. Вашиковського виданню wPolityse, у якому йдеться про можливість накладання вето на вступ України до ЄС, якщо «Київ продовжить вихвалити культ націоналіста Степана Бандери»: «Наше послання дуже чітке: з Бандерою в Європу не ввійдете. Ми говоримо про це і голосно, і тихо. Ми не будемо повторювати помилок 90-х років, коли були певні проблеми в стосунках з Німеччиною і Литвою. Я маю на увазі статус польської меншини в цих країнах»¹⁶. За словами політика Польща буде наполягати, щоб Україна вирішила всі подібні питання «до того, як Київ буде стояти біля воріт Європи з проханням про членство»¹⁷.

Як стримуючий чинник європейської інтеграції України позиціонується й ухвалений у вересні 2017 р. «Закон про освіту», «який фактично вводить заборону на викладання на будь-якій мові, крім української. Зокрема, з 2018 року скасовується викладання предметів мовами національних меншин з п'ятого класу. З 2020 р. навчання на мовах нацменшин буде ліквідовано і в молодших класах»¹⁸. Паралельно наводячи позицію посла України в Угорщині Л. Непоп, висловлену у своєму Facebook (організатори заходу «висловлюють протест проти варварства путчистів, які захопили в полон Україну і разом з нею угорських національних братів»¹⁹), видання позиціонує як поразку української сторони небажання міністра закордонних справ Угорщини П. Сійярто прийняти пропозицію міністра закордонних справ України П. Клімкіна зустрітися в Закарпатській області для обговорення прийнятого в Україні «закону про українізацію освіти»²⁰.

По-третє, сюжет *перспективи радянської реінтеграції України* представлений двома протилежними позиціями. Перша з них, яка заперечує можливість повернення України до «радянського простору», належить П. Порошенку: «Це буде вже остаточне «прощай» Російській імперії і слова «Back in the USSR» ми будемо чути, лише слухаючи Бітлз», «ми – горда і вільна демократична нація – повертаємося в сім'ю європейських народів»²¹. Друга, яка орієнтує на відновлення СРСР, належить лідеру Ліберально-демократичної партії Росії В. Жириновському. Окреслюючи своє бачення майбутнього світового порядку, досягнутого «на основі нових домовленостей між президентами США і Росії», В. Жириновський заявив, що варто запропонувати Д. Трампу таку угоду: «Росія вибудовує свої відносини з Іраном і Китаєм так, як цього хочуть США, а натомість Штати не перешкоджають приєднанню колишніх радянських республік до

¹⁴ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина еще на шаг приблизилась к безвизовому режиму с ЕС*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-eshe-na-shag-priblizilas-k-bezvizovomu-rezhimu-s-es_419704.html (дата перегляду 1 березня 2017).

¹⁵ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина получила 600 миллионов евро по линии Евросоюза*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-poluchila-600-millionov-evro-po-linii-evrosoyuza_427868.html (дата перегляду 5 квітня 2017).

¹⁶ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Глава МИД Польши: Украина не войдет в Европу вместе с Бандерой*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/glava-mid-polshi-ukraina-ne-vojdyot-v-evro-pu-vmeste-s-banderoj_451278.html (дата перегляду 4 липня 2107).

¹⁷ Там само.

¹⁸ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *В Венгрии потребовали отделения Закарпатья от Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/v-vengrii-potrebovali-otdeleniya-zakarpatya-ot-ukrainy_475352.html (дата перегляду 14 жовтня 2017).

¹⁹ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *В Венгрии потребовали отделения Закарпатья от Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/v-vengrii-potrebovali-otdeleniya-zakarpatya-ot-ukrainy_475352.html (дата перегляду 14 жовтня 2017).

²⁰ Там само.

²¹ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко: Украина больше никогда не вернется в Советский Союз*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-ukraina-nikогда-bolshe-ne-vernyotsya-v-sovetskij-soyuz_445510.html (дата перегляду 10 червня 2017).

Росії, тобто відновленню кордонів СРСР»²². На думку політика, ніщо не перешкоджатиме Росії при відновленні нею кордонів СРСР «мирним шляхом», так як цього хоче все населення колишніх республік Союзу: «Я бував на Кавказі, жив і в Казахстані, я точно знаю, що ніякого заперечення проти відновлення СРСР не буде. Тим більше що СРСР був скасований незаконно. У біловезьких угод немає ніякої легітимності»²³.

По-четверте, вагомими сюжетом політичного позиціонування України в ЗМІ Азербайджану є окреслення її діяльності в ООН. Зокрема, достатньо розгорнуто подається позиція Міністра МЗС України П. Клімкіна щодо необхідності реформувати Раду безпеки ООН, оскільки Росія, як постійний член організації, має право накладати вето, яким користувалася двічі: «У 2014 році Москва заблокувала прийняття резолюції, в якій входження Криму за підсумками референдуму до складу Росії називалося нелегітимним. У 2015 році Росія заблокувала резолюцію Ради безпеки про створення міжнародного трибуналу по краху малайзійського Boeing в Донбасі влітку 2014 року»²⁴. Він також нагадав про 3 параграф 27 статті Статуту ООН, в якому сказано, що сторона, яка бере участь в спірному питанні, повинна утриматися від голосування при прийнятті рішення. Дії ж Росії мають на меті підрих європейської і трансатлантичної єдності», які є «основним елементом світової безпеки».

Другий тематичний напрям українсько-російські відносини, який розкривається так само через низку сюжетних ліній: (1) вислання російських журналістів та заборона на в'їзд російським діячам культури²⁵; (2) визначення статусу Росії як «країни-агресора»²⁶; (3) вихід України зі спільних з Росією проєктів; (4) блокування російського інформаційного впливу на Донбасі²⁷; (5) оцінка українсько-російських відносин політичними лідерами інших держав²⁸, серед яких найважливішими та найбільш насиченими смислами, що поширювалися у медійному просторі Азербайджану є друга та п'ята сюжетні лінії.

Зокрема, азербайджанське ЗМІ, посиляючись на слова представника президента України у Верховній Раді України І. Луценко, інформує аудиторію про те, що в новому законі про реінтеграцію Донбасу «в Україні Росія вперше буде визначена на законодавчому рівні як «країна-

²² Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Жириновский: «Мы восстановим новый СССР... Азербайджан, Украина, Прибалтика»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/zhirinovskij-my-vosstanovim-novuj-sssr-azerbajdzhan-ukraina-pribaltika_413528.html (дата перегляду 6 лютого 2017).

²³ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Жириновский: «Мы восстановим новый СССР... Азербайджан, Украина, Прибалтика»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/zhirinovskij-my-vosstanovim-novuj-sssr-azerbajdzhan-ukraina-pribaltika_413528.html (дата перегляду 6 лютого 2017).

²⁴ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина приняла закон о вступлении в НАТО*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-prinyala-zakon-o-vstuplenii-v-nato_444858.html (дата перегляду 8 червня 2017).

²⁵ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина выслала российского журналиста*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-vyslala-rossijskogo-zhurnalista_473019.html (дата перегляду: 5 жовтня 2017); Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина выдворила российскую журналистку*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-vydvorila-rossijskuju-zhurnalistku_456686.html (дата перегляду 26 липня 2017); Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина запретила въезд в страну актрисе Елене Воробей*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-zapretila-vezd-v-stranu-aktrise-elene-vorobej_427296.html (дата перегляду 3 квітня 2017); Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина может быть отстранена от «Евровидения»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-mozhet-byt-otstranena-ot-evrovij-denija_426249.html (дата перегляду 29 березня 2017).

²⁶ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина официально объявит Россию «страной-агрессором»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-oficialno-obyavit-rossiyu-stranoj-agressorom_464354.html (дата перегляду 29 серпня 2017); Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина разорвала соглашение с Россией по военному экспорту в третьи страны*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-razorvala-soglashenie-s-rossiej-po-voennomu-eksportu-v-treti-stranu_459859.html (дата перегляду 9 серпня 2017).

²⁷ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина будет блокировать российские телеканалы в Донбассе*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-budet-blokirovat-rossijskie-telekanaly-v-donbasse_458774.html (дата перегляду 4 серпня 2017).

²⁸ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Лукашенко: Братская Украина сражается за свою независимость*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/lukashenko-bratskaya-ukraina-srazhaetsya-zasvoyu-nezavisimost_411071.html (дата перегляду 27 січня 2017).

агресор», також згідно з новим законом, Україна матиме право «самооборонятися і не несе відповідальності за ситуацію на тимчасово окупованих територіях»²⁹. Певним підтвердженням статусу Росії як країни-агресора є розміщена на сторінках видання інформація про узяття в полон в районі села Жолобок Луганській області російського контрактника В. Агеєв, який «в 2015-2016 роках служив за призовом в частині, розквартированій в Новочеркаську Ростовської області. Товариші по службі Агеєва розповіли, що після цього він пішов служити за контрактом у військову розвідку, проте вони не знають, в яку частину»³⁰ та позиція лідера самопроголошеної «ДНР» О. Захарченка з «припущенням про повернення «республіки» до складу України на конфедеративних засадах»³¹, оскільки про федералізацію вже пізно домовлятися і «цей поїзд пішов», а зараз «сепаратисти готові вести діалог з Україною «тільки на засадах рівноправності, як незалежна держава»³². Варто наголосити, що офіційний дискурс Азербайджану не містить жодних смислових натяків на те, що Росія є агресором в Україні. Щодо оцінки українсько-російських відносин політичними лідерами інших держав, то в інформаційному просторі Азербайджану поширювалося три позиції, які відображають усі спектри смислового навантаження. По-перше, визнання того, що «братня Україна веде війну за незалежність» у нейтральному тоні представлена позицією президента Білорусі О. Лукашенка³³. По-друге, позиція президента Чехії М. Земана, який назвав втрату Україною Криму «завершеною справою» і заявив, що Москва компенсує Києву півострів³⁴ подається паралельно з інформацією про заяву П. Клімкіна, що «ця пропозиція виходить за політичні рамки і є відвертим цинізмом. Україна ніколи не буде торгувати своєю територією, своїми цінностями і своєю свободою»³⁵ набуває форми маркеру латентної підтримки України у протистоянні з Росією в Криму та на Донбасі. По-третє, найбільшої уваги з боку даного періодичного видання, без будь-яких коментарів, чи порівнянь, зазнала позиція президента Франції Е. Макрона який під час зустрічі з Президентом України П. Порошенком заявив, що агресором на Сході України виступає РФ і «це є загальновідомим фактом»³⁶. Наголошуючи, що агресія виходить з Росії, тобто агресором є не Україна, Е. Макрон визнав, (1) «що анексія Криму є незаконною, тож, ми всі знаємо, хто розв'язав війну і хто створив цю ситуацію, і в якій ситуації ми знаходимося»; (2) «я б хотів, щоб спочатку були на папері викладені попередні умови, які потрібно виконати» (мова йде про відвід військових сил і зброї, допуск міжнародних спостерігачів на всі точки і звільнення заручників); (3) «коли всі глави держав погодяться з цією об'єктивною картиною, завдяки роботі наших спільних команд, ми зможемо підготувати базу, на якій ми зможемо зустрітися, маючи всі вихідні дані»; (4) «конфлікт на Донбасі триває довго, тому треба ухвалити колективне рішення, яке приведе нас до по-

²⁹ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина официально объявит Россию «страной-агрессором»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-oficialno-obyavit-rossiyu-stranoj-agressorom_464354.html (дата перегляду: 29 серпня 2017).

³⁰ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *На востоке Украины взят в плен российский контрактник*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/na-vostoke-ukrainy-vzyat-v-plen-rossijskij-kontraktnik_449802.html (дата перегляду 26 серпня 2017).

³¹ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Глава сепаратистской ДНР допустил возврат «республики» в состав Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/glava-separatistskoj-dnr-dopustil-vozvrat-respubliki-v-sostav-ukrainy_432871.html (дата перегляду 24 квітня 2017).

³² Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Глава сепаратистской ДНР допустил возврат «республики» в состав Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/glava-separatistskoj-dnr-dopustil-vozvrat-respubliki-v-sostav-ukrainy_432871.html (дата перегляду 24 квітня 2017).

³³ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Лукашенко: Братская Украина сражается за свою независимость*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/lukashenko-bratskaya-ukraina-srazhaetsya-za-svoyu-nezavisimost_411071.html (дата перегляду 27 січня 2017).

³⁴ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Идея президента Чехии по Крыму возмутила МИД Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ideya-prezidenta-chehii-po-krymu-vozmutila-mid-ukrainy_474406.html (дата перегляду 11 жовтня 2017).

³⁵ Там само.

³⁶ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Макрон назвал Россию агрессором на востоке Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/makron-nazval-rossiyu-agressorom-na-vostoke-ukrainy_449679.html (дата перегляду 27 червня 2017).

зитивного результату»³⁷. Запропоноване системне бачення проблеми спричинило появи у геополітичному дискурсі Донбасу поняття «формула Макрона», яке перебуває на етапі концептуалізації.

Важливою темою політичного позиціонування України в ЗМІ Азербайджану є відносини США та України в контексті російської агресії в Криму та на Донбасі. Дана тема розкривається в медіа-просторі країни через три сюжети. Насамперед, це позиціонування України як *нової лінії оборони США*. В рамках одного інформаційного матеріалу здійснюється оцінка намірів ВМС США приступили до зведення в 250 км від Севастополя – в українському порту Очаків – оперативного центру для українських військ, як прагнення США «наблизити свої військові сили ближче до кордонів» та намагання «використовувати країни колишнього СРСР як потенційні військові плацдарми»³⁸ та наводиться оцінка таких дій США двома російськими експертами. Коментуючи новину про появу американських баз в Україні, російський політолог, директор Центру євразійських досліджень В. Корнілов зазначив, що «така перспектива цілком реальна, незважаючи на те, що подібні дії прямо суперечать Конституції України, 17-я стаття якої як раз забороняє розгортання іноземних військових баз на території країни. Та хто ж на Україні в останні роки звертає увагу на Конституцію? Ми ж бачимо, як депутати Верховної Ради періодично приймають рішення про вступ в НАТО, що має на увазі і можливість появи на Україні натовських баз»³⁹. Заступник директора Інституту країн СНД В. Жарихін вважає, що «вступ України до Північноатлантичного альянсу – це всього лише формальність, оскільки де-факто вона вже є частиною військової машини США. ... до складу НАТО Україну, швидше за все, не приймуть. Але можливий варіант, за якого Київ і Вашингтон підпишуть двосторонню військову угоду на зразок тієї, яка існує між Сполученими Штатами і Японією. Тоді формально в рамках цього договору на території України – як в нинішній Японії – цілком здатні розташуватися американські війська»⁴⁰. Статус України як нової лінії оборони США підкріплюється й інформацією про заяви П. Порошенка про «фантастичну підтримку» США⁴¹; пошук Держдепом США «фахівця для проведення переговорів по Донбасу»⁴²; заяви представника США в Раді безпеки ООН Н. Хейлі («Сполучені Штати засуджують окупацію Криму Росією і закликають до її негайного припинення. Крим є частиною України. Наші санкції залишаться в силі до того часу, поки Росія не поверне контроль над Кримом Україні»⁴³); домовленостями між США та Україною щодо постачання зброї оборонного характеру до США⁴⁴.

Однак, сюжети азербайджанських ЗМІ, у яких поширюються маркери підтримки України у політичному вирішенні проблеми Криму та Донбасу, до певної міри нівелюються інформацією, яка у сюжетному обрисі була названа нами як *Україна в дискурсі Д. Трампа*. Зокрема, маємо на увазі поширення азербайджанськими ЗМІ новинної стрічки *The Washington Post*, про те, що

³⁷ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Макрон назвал Россию агрессором на востоке Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/makron-nazval-rossiyu-agressorom-na-vostokey-ukrainy_449679.html (дата перегляду: 27 червня 2017).

³⁸ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Новая линия обороны США – Украина и Грузия*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/novaya-liniya-oborony-ssha-ukraina-i-gruziya_460844.html (дата перегляду 14 серпня 2017).

³⁹ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Новая линия обороны США – Украина и Грузия*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/novaya-liniya-oborony-ssha-ukraina-i-gruziya_460844.html (дата перегляду 14 серпня 2017).

⁴⁰ Там само.

⁴¹ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко обнаружил фантастическую поддержку Украины в США*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-obnaruzhil-fantasticheskuyu-podderzhku-ukrainy-v-ssha_448004.html (дата перегляду 20 червня 2017).

⁴² Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *МИД Украины: Госдеп ищет замену Нуланд*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/mid-ukrainy-gosdep-ishet-zamenu-nuland_446664.html (дата перегляду 15 червня 2017).

⁴³ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Постпред США при ООН осудила «агрессию» России против Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/postpred-ssha-pri-oon-osudila-agressiyu-rossii-protiv-ukrainy_412887.html (дата перегляду 03 лютого 2017).

⁴⁴ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина договорилась с США о поставках вооружения*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-dogovorilas-s-ssha-o-postavkakh-vooruzheniya_449369.html (дата перегляду 26 червня 2017).

Президент США Д. Трамп «назвав Україну «ненависним для мешканців цієї країни» топонімом», тобто під час зустрічі з П. Порошенком вжив слово «Україна» з означеним артиклем «the» (the Ukraine⁴⁵), що «є дуже прикрим для українців, оскільки республіка так називалася, будучи в складі Радянського Союзу – УРСР, the Ukrainian Soviet Socialist Republic». За іншою версією, визначений артикль в поєднанні з цим топонімом є відсиланням до старослов'янського слова «окраїна», і тому «the Ukraine» з вуст Д. Трампа «нібито має на увазі те, що про Україну варто говорити лише в зв'язку з її сусідом – Росією, і ставить сумніви в її суверенності»⁴⁶.

Загальний позитивний контекст оцінки політичного майбутнього України, сформований на сторінках аналізованого опозиційного ЗМІ, суттєво страждає через доволі активну присутність меседжів щодо заборгованості української сторони перед державною нафтовою компанією «SOCAR-Україна» та «великих проблем, пов'язаних з перешкодами, які чинить Міністерство інфраструктури України діяльності азербайджанських компаній в цій країні», «проблем, штучно створених для зарубіжних інвесторів», систематизованих на рівні ноти протесту Азербайджану МЗС України з копією до Кабінету міністрів України⁴⁷, які наповнюють тематичний напрям *двосторонніх українсько-азербайджанських відносин*. Захищаючи «азербайджанський світ», ЗМІ Азербайджану також активно поширювали інформацію про звернення голови Міжнародного альянсу «Азербайджан-Україна» Е. Мамедова до Генерального прокурора України з приводу «дискредитації з боку правоохоронних органів високопосадовця, глави фіскальної служби України Романа Насирова», затримання якого розцінювалося в категоріях порушення основних прав і свобод, посягання на честь і гідність людини, «безпрецедентне порушення основних конвенційних прав і принципів кримінального процесу, яке в повному обсязі дискредитувало створені в Україні антикорупційні органи і антикорупційні реформи на євроінтеграційному шляху України як правової держави»⁴⁸. На підтримку «дискредитації» демократичного поступу демократії в Україні, азербайджанські медіа розміщують велику статтю українського політолога Н. Білоус, яка характеризує українсько-азербайджанські відносини, називає їх такими, що перебувають у «замороженому стані, базуючись лише на офіційних візитах», а внутрішньополітичну ситуацію в Україні як недемократичну: «Перед тим, як стати прикладом для наслідування, необхідно самому досягти ідеалів і жити в рамках цивілізованого світу, де право закону буде одним для всіх, де не буде працювати принцип телефонного дзвінка. Тому зараз не може йти мови про те, що Україна буде Азербайджан вчитися життю в демократичному суспільстві. До речі, Україна на превеликий жаль ніколи не була демократичною державою. Залежно від політичного керівництва країни, державний курс зм'якшувався або ж ставав жорсткіше. Україна це приклад авторитарної держави в Центрі Європи»⁴⁹.

Важливим аспектом, який характеризує геополітичний статус України в азербайджанських медіа є звернення до порівняння конфлікту у Нагорному Карабасі та російської агресії в Україні. Однак даний аспект і у опозиційному виданні представлений проросійською позицією. З одного боку, у медіа наголошується, що «у конфлікті навколо Нагірного Карабаху і конфлікту на південному сході України дуже багато спільного. Одна сторона звинувачує іншу в «провокації», обидві сторони ведуть вогонь, одночасно розсилаючи в ЗМІ однібічні дані про «пору-

⁴⁵ Артикль «the» в англійській мові включається в назви країн, які є об'єднаннями – the United Kingdom – Сполучене Королівство або the United States – Сполучені Штати, the Philippines – Філіппіни. Тільки Багамські Острови і Гамбія офіційно включають в себе даний артикль, який пишеться з великої літери.

⁴⁶ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Трамп допустил ошибку, произнося слово «Украина»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/tramp-dopustil-oshibku-proiznosya-slovo-ukraina_448270.html (дата перегляду 21 червня 2017).

⁴⁷ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Нота протеста Азербайджана: «Украина ставит палки в колеса Азербайджану»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/nota-protesta-azerbajdzhan-ukraina-stavit-palki-v-kolesa-azerbajdzhanu_434323.html (дата перегляду 29.04.2017).

⁴⁸ Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Глава Международного альянса «Азербайджан-Украина» заступился за арестованного министра*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/glava-mezhdunarodnogo-alyansa-azerbajdzhan-ukraina-zastupilsya-za-arestovannogo-ministra_421544.html (дата перегляду 8 березня 2017).

⁴⁹ Алибекова, В. (2017). *Украина не будет учить Азербайджан демократии*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-ne-budet-uchit-azerbajdzhan-demokratii_426146.html (дата перегляду 29 березня 2017).

шенні перемир'я» противником, закликаючи світову громадськість натиснути на опонента, щоб примусити його до виконання узгоджених спільних мирних планів. Однак саме в тому порядку і на тих умовах, які максимально вигідні одній зі сторін»⁵⁰. З іншого, Мінські угоди по врегулюванню конфлікту на південному сході України позиціонуються як такі, що є «одночасно і рятівним кругом, і каменем, який тягне сторони на дно громадянської війни»⁵¹. Російське бачення суті її дій в Україні відображена й у тому, що (1) Україна досить своєрідно розуміє викладені принципи, обираючи лише зручні для неї («Вона вибудовує свою політичну і військову стратегію абсолютно не так, як розуміють миротворчий процес інші фігуранти цих угод»); (2) українськими політиками і військовими всерйоз обговорюється «хорватський сценарій» («вирішення питання, що має на увазі зачистки, каральні операції і переслідування мирних громадян за звинуваченням в «побутовому сепаратизмі»); український політикум трактує Мінські угоди як тимчасові («щоб максимально підготуватися до «реінтеграції окупованих Росією територій»); Україна веде підготовку до виключно силового вирішення питання («зміцнюючи позиції, стягуючи сили і метр за метром захоплюючи «сіру зону». Територію, на якій, згідно з домовленостями, зовсім не повинно бути озброєнь»); Київ усіма силами намагається втягнути в конфлікт міжнародний контингент («збройну поліцейську місію ОБСЄ», цілком реальні «блакитні каски» ООН або військовий контингент країн-учасниць НАТО»)⁵².

Отже, вивчення медіа-дискурсу Азербайджану вказує на те, що російська агресія в Україні як загроза безпеки знайшла своє відображення у національних ЗМІ на недостатньо рівні. Події та процеси, що розгортаються в Україні позиціонуються як явища, що розвиваються паралельно з азербайджанськими, реаліями, а виклики національній безпеці України позиціонуються без проєкцій на рівень національної безпеки цих країн. Перспективи вирішення питання анексії Криму та припинення збройної агресії Росії на Східній Україні однозначно пов'язуються з (1) європейською інтеграцією України; (2) геополітичною підтримкою Європейського Союзу; (3) військовою та фінансовою підтримкою США, при чому внутрішньополітичні фактори жодного разу не оцінювалися в контексті геополітичних перспектив України. Геополітичні перспективи України, проблема її відносин з Росією як країною-агресором в Криму та на Донбасі та оцінки внутрішньополітичних процесів перебували на периферії азербайджанського медійного дискурсу, навіть у розрізі російської пропаганди, яка своє ставлення до України та подій в ній вписувала у ширший контекст власної геополітичної стратегії.

Список джерел

1. Алибекова, В. (2017). Украина не будет учить Азербайджан демократии, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/ukraina-ne-budet-uchit-azerbajdzhan-demokratii_426146.html (дата перегляду 29 березня 2017).
2. Асафов, А. (2017). Путину в Карабахе мешает Украина, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/putinu-v-karabahe-meshaet-ukraina_447764.html (режим доступа: 19 червня 2017).
3. Лондон: Брюссель, ты кто такой, давай, до свидания! (2016), *Sputnik Азербайджан*, 24 июня.
4. НАТО? Не надо! (2016), *Новое время*, 7 июня.
5. Пропаганда, углубляющая пропасть во взаимопонимании. Мониторинг СМИ стран Восточного партнерства и России (2017), Прага.
6. Ротар, Н. (2017). Структура дискурсу російської агресії в Криму та на Донбасі в країнах кавказького регіону, *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Серія «Міжнародні відносини», № 10, сс. 74–85.
7. Санкции как миф, или Россия может выжить в любых условиях (2016), *Sputnik Азербайджан*, 17 июня.
8. ШОС может предложить миру альтернативу (2016), *Новое время*, 24 июня.

⁵⁰ Асафов, А. (2017). Путину в Карабахе мешает Украина, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/putinu-v-karabahe-meshaet-ukraina_447764.html (режим доступа: 19 червня 2017).

⁵¹ Там само.

⁵² Там само.

9. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *В Венгрии потребовали отделения Закарпатья от Украины*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/v-vengrii-potrebovali-otdeleniya-zakarpatya-ot-ukrainy_475352.html (дата перегляду 14 жовтня 2017).
10. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Глава Международного альянса «Азербайджан-Украина» заступился за арестованного министра*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/glava-mezhdunarodnogo-alyansa-azerbajdzhan-ukraina-zastupilsya-za-arestovannogo-ministra_421544.html (дата перегляду 8 березня 2017).
11. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Глава МИД Польши: Украина не войдет в Европу вместе с Бандерой*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/glava-mid-polshi-ukraina-ne-vojdyot-v-evropu-vmeste-s-banderoj_451278.html (дата перегляду 4 липня 2107).
12. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Глава сепаратистской ДНР допустил возврат «республики» в состав Украины*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/glava-separatistskoj-dnr-dopustil-vozvrat-respubliki-v-sostav-ukrainy_432871.html (дата перегляду 24 квітня 2017).
13. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Жириновский: «Мы восстановим новый СССР... Азербайджан, Украина, Прибалтика»*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/zhirinovskij-my-vosstanovim-novyy-sssr-azerbajdzhan-ukraina-pribaltika_413528.html (дата перегляду: 6 лютого 2017).
14. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Идея президента Чехии по Крыму возмутила МИД Украины*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/ideya-prezidenta-chehii-rom-krymu-vozmutila-mid-ukrainy_474406.html (дата перегляду 11 жовтня 2017).
15. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Лукашенко: Братская Украина сражается за свою независимость*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/lukashenko-bratskaya-ukraina-srazhaetsya-za-svoyu-nezavisimost_411071.html (дата перегляду 27 січня 2017).
16. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Макрон назвал Россию агрессором на востоке Украины*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/makron-nazval-rossiyu-agressorom-na-vostokey-ukrainy_449679.html (дата перегляду: 27 червня 2017).
17. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *МИД Украины: Госдеп ищет замену Нуланд*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/mid-ukrainy-gosdep-ishet-zamenu-nuland_446664.html (дата перегляду 15 червня 2017).
18. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *На востоке Украины взят в плен российский контрактник*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/na-vostokey-ukrainy-vzyat-v-plen-rossijskij-kontraktnik_449802.html (дата пергляду 26 серпня 2017).
19. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Новая линия обороны США – Украина и Грузия*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/novaya-liniya-oborony-ssha-ukraina-i-gruziya_460844.html (дата перегляду 14 серпня 2017).
20. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Нота протеста Азербайджана: «Украина ставит палки в колеса Азербайджану»*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/nota-protesta-azerbajdzhana-ukraina-stavit-palki-v-kolesa-azerbajdzhanu_434323.html (дата перегляду 29.04.2017).
21. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко обнаружил фантастическую поддержку Украины в США*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-obnaruzhil-fantasticheskuyu-podderzhku-ukrainy-v-ssha_448004.html (дата перегляду 20 червня 2017).
22. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко проведет референдум о вступлении Украины в НАТО*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-provedet-referendum-o-vstuplenii-ukrainy-v-nato_412587.html (дата перегляду 2 лютого 2017).
23. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко: Украина станет членом НАТО и не допустит ошибок пришлого*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-ukraina-stanet-chlenom-nato-i-ne-dopustit-oshibok-proshlogo_475367.html (дата перегляду 14 жовтня 2017).
24. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Порошенко: Украина больше никогда не вернется в Советский Союз*, режим доступа: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-ukraina-nikogda-bolshe-ne-vernuyotsya-v-sovetskij-soyuz_445510.html (дата перегляду 10 червня 2017).

25. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Постпред США при ООН осудила «агрессию» России против Украины*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/postpred-ssha-pri-oon-osudila-agressiyu-rossii-protiv-ukrainy_412887.html (дата перегляду 03 лютого 2017).
26. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Трамп допустил ошибку, произнося слово «Украина»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/tramp-dopustil-oshibku-proiznosya-slovo-ukraina_448270.html (дата перегляду 21 червня 2017).
27. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина будет блокировать российские телеканалы в Донбассе*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-budet-blokirovat-rossijskie-telekanaly-v-donbasse_458774.html (дата перегляду 4 серпня 2017).
28. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина выдворила российскую журналистку*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-vydvorila-rossijskuyu-zhurnalistku_456686.html (дата перегляду 26 липня 2017).
29. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина выслала российского журналиста*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-vyslala-rossijskogo-zhurnalista_473019.html (дата перегляду: 5 жовтня 2017).
30. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина договорилась с США о поставках вооружения*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-dogovorilas-s-ssha-o-postavkah-vooruzheniya_449369.html (дата перегляду 26 червня 2017).
31. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина еще на шаг приблизилась к безвизовому режиму с ЕС*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-eshe-na-shag-priblizilas-k-bezvizovomu-rezhimu-s-es_419704.html (дата перегляду 1 березня 2017).
32. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина запретила въезд в страну актрисе Елене Воробей*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-zapretila-vezd-v-stranu-aktrise-elene-vorobej_427296.html (дата перегляду 3 квітня 2017).
33. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина может быть отстранена от «Евровидения»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-mozhet-byt-otstranena-ot-evrovideniya_426249.html (дата перегляду 29 березня 2017).
34. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина официально объявит Россию «страной-агрессором»*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-oficialno-obyavit-rossiyu-stranoj-agressorom_464354.html (дата перегляду 29 серпня 2017).
35. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина получила 600 миллионов евро по линии Евросоюза*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-poluchila-600-millionov-evro-po-linii-evrosoyuza_427868.html (дата перегляду 5 квітня 2017).
36. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина приняла закон о вступлении в НАТО*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-prinyala-zakon-o-vstuplenii-v-nato_444858.html (дата перегляду 8 червня 2017).
37. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина приняла закон о вступлении в НАТО*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-prinyala-zakon-o-vstuplenii-v-nato_444858.html (дата перегляду 8 червня 2017).
38. Mūsavat. Общественно-политическая газета (2017). *Украина разорвала соглашение с Россией по военному экспорту в третьи страны*, режим доступу: http://musavat.com/ru/news/ukraina-razorvala-soglashenie-s-rossiej-po-voennomu-eksportu-v-treti-stranu_459859.html (дата перегляду 9 серпня 2017).
39. Cohen, E. A. (2017) *The Big Stick: The Limits of Soft Power and the Necessity of Military Force*, New York, Basic Books.
40. Gill, S. (2012). *Global Crises and the Crisis of Global Leadership*, Cambridge, Cambridge University Press.
41. Koralewski, J. (2013). International and Geopolitical Status of Ukraine, *PRZEGLĄD ZACHODNI*, No. II, pp. 133–145.
42. Lock, E. (2010). Soft Power and Strategy: Developing a «Strategic» Concept of Power. In: *Soft Power and US Foreign Policy: Theoretical, historical, and contemporary perspectives*, I. Parmar, M. Cox (eds.), London; New York, Routledge
43. McClory, J. (2017). *The Soft Power 30: A Global Ranking of Soft Power*. Report, London, Portland Communications, режим доступу: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2017/07/The-Soft-Power-30-Report-2017-Web-1.pdf> (дата перегляду 15 грудня 2017).

References

1. Alibekova, V. (2017). Ukraina ne budet učit' Azerbajdzhan demokratii, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-ne-budet-uchit-azerbajdzhan-demokratii_426146.html (data peregljadu 29 bereznja 2017).
2. Asafov, A. (2017). Putinu v Karabahe meshaet Ukraina, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/putinu-v-karabahe-meshaet-ukraina_447764.html (rezhim dostupu: 19 chervnja 2017).
3. London: Brjussel', ty kto takoj, davaj, do svidanija! (2016), Sputnik Azerbajdzhan, 24 ijunja.
4. NATO? Ne nado! (2016), Novoe vremja, 7 ijunja.
5. Propaganda, uglublajushhaja propast' vo vzaimoponimanii. Monitoring SMI stran Vostochnogo partnerstva i Rossii (2017), Praga.
6. Rotar, N. (2017). Struktura diskursu rosijs'koi' agresii' v Krymu ta na Donbasi v krai'nah kavkaz'kogo regionu, Naukovyj visnyk Shidnojevropejs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Lesi Ukrainky». Serija «Mizhnarodni vidnosyny», № 10, ss. 74–85.
7. Sankcii kak mif, ili Rossija mozhet vyzhit' v ljubyh uslovijah (2016), Sputnik Azerbajdzhan, 17 ijunja.
8. ShOS mozhet predlozhit' miru al'ternativu (2016), Novoe vremja, 24 ijunja.
9. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). V Vengrii potrebovali otdelenija Zakarpat'ja ot Ukrainy, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/v-vingrii-potrebovali-otdeleniya-zakarpatya-ot-ukrainy_475352.html (data peregljadu 14 zhovtnja 2017).
10. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Glava Mezhdunarodnogo al'jansa «Azerbajdzhan-Ukraina» zastupilsja za arestovannogo ministra, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/glava-mezhdunarodnogo-alyansa-azerbajdzhan-ukraina-zastupilsya-za-arestovannogo-ministra_421544.html (data peregljadu 8 bereznja 2017).
11. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Glava MID Pol'shi: Ukraina ne vojdyot v Evropu vmeste s Banderoy, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/glava-mid-polshi-ukrainane-vojdyot-v-evropu-vmeste-s-banderoy_451278.html (data peregljadu 4 lipnja 2107).
12. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Glava separatistskoj DNR dopustil vozvrat «respubliki» v sostav Ukrainy, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/glava-separatistskoj-dnr-dopustil-vozvrat-respubliki-v-sostav-ukrainy_432871.html (data peregljadu 24 kvitnja 2017).
13. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Zhirinovskij: «My vosstanovim novyj SSSR... Azerbajdzhan, Ukraina, Pribaltika», rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/zhirinovskij-my-vostranovim-novyj-sssr-azerbajdzhan-ukraina-pribaltika_413528.html (data peregljadu: 6 ljutogo 2017).
14. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ideja prezidenta Chehii po Krymu vozmutila MID Ukrainy, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ideya-prezidenta-chehii-pokrymu-vozmutila-mid-ukrainy_474406.html (data peregljadu 11 zhovtnja 2017).
15. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Lukashenko: Bratskaja Ukraina srazhaetsja za svoju nezavisimost', rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/lukashenko-bratskaya-ukraina-srazhaetsya-za-svoju-nezavisimost_411071.html (data peregljadu 27 sichnja 2017).
16. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Makron nazval Rossiju agressorom na vostoce Ukrainy, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/makron-nazval-rossiyu-agressorom-na-vostoce-ukrainy_449679.html (data peregljadu: 27 chervnja 2017).
17. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). MID Ukrainy: Gosdep ishhet zamenu Nuland, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/mid-ukrainy-gosdep-ishhet-zamenu-nuland_446664.html (data peregljadu 15 chervnja 2017).
18. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Na vostoce Ukrainy vzjat v plen rosijskij kontraktnik, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/na-vostoce-ukrainy-vzyat-v-plen-rosijskij-kontraktnik_449802.html (data peregljadu 26 serpnja 2017).
19. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Novaja liniya oborony SShA – Ukraina i Gruzija, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/novaya-liniya-oborony-ssha-ukraina-i-gruziya_460844.html (data peregljadu 14 serpnja 2017).
20. Müsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Nota protesta Azerbajdzhana: «Ukraina stavit palki v kola Azerbajdzhanu», rezhim dostupu: <http://musavat.com/ru/news/nota->

protesta-azerbajdzhana-ukraina-stavit-palki-v-kolesa-azerbajdzhanu_434323.html (data peregljadu 29.04.2017).

21. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Poroshenko obnaruzhil fantasticheskiju podderzhku Ukrainy v SShA, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-obnaruzhil-fantasticheskuyu-podderzhku-ukrainy-v-ssha_448004.html (data peregljadu 20 chervnja 2017).

22. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Poroshenko provedet referendum o vstuplenii Ukrainy v NATO, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-provedet-referendum-o-vstuplenii-ukrainy-v-nato_412587.html (data peregljadu 2 ljutogo 2017).

23. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Poroshenko: Ukraina stanet chlenom NATO i ne dopustit oshibok prishlogo, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-ukraina-stanet-chlenom-nato-i-ne-dopustit-oshibok-proshlogo_475367.html (data peregljadu 14 zhovtnja 2017).

24. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Poroshenko: Ukraina bol'she nikogda ne vernetsja v Sovetskij Sojuz, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/poroshenko-ukraina-nikogda-bolshe-ne-vernotsya-v-sovetskij-soyuz_445510.html (data peregljadu 10 chervnja 2017).

25. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Postpred SShA pri OON osudila «agressiju» Rossii protiv Ukrainy, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/postpred-ssha-pri-oon-osudila-agressiyu-rossii-protiv-ukrainy_412887.html (data peregljadu 03 ljutogo 2017).

26. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Tramp dopustil oshibku, proiznosja slovo «Ukraina», rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/tramp-dopustil-oshibku-proiznosya-slovo-ukraina_448270.html (data peregljadu 21 chervnja 2017).

27. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina budet blokirovat' rossijskie telekanaly v Donbasse, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-budet-blokirovat-rossijskie-telekanaly-v-donbasse_458774.html (data peregljadu 4 serpnja 2017).

28. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina vydvorila rossijskiju zhurnalistku, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-vydvorila-rossijskuyu-zhurnalistku_456686.html (data peregljadu 26 lipnja 2017).

29. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina vyslala rossijskogo zhurnalista, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-vyslala-rossijskogo-zhurnalista_473019.html (data peregljadu: 5 zhovtnja 2017).

30. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina dogovorilas' s SShA o postavkah vooruzhenija, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-dogovorilas-s-ssha-o-postavkah-vooruzheniya_449369.html (data peregljadu 26 chervnja 2017).

31. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina eshhe na shag priblizilas' k bezvizovomu rezhimu s ES, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-eshe-na-shag-priblizilas-k-bezvizovomu-rezhimu-s-es_419704.html (data peregljadu 1 bereznja 2017).

32. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina zapretila v#ezd v stranu aktrise Elene Vorobej, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-zapretila-vezd-v-stranu-aktrise-elene-vorobej_427296.html (data peregljadu 3 kvitnja 2017).

33. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina mozhet byt' otstranena ot «Evrovidenija, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-mozhet-byt-otstranena-ot-evrovideniya_426249.html (data peregljadu 29 bereznja 2017).

34. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina oficial'no ob#javit Rossiju «stranoj-agressorom», rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-oficialno-obyavit-rossiyu-stranoj-agressorom_464354.html (data peregljadu 29 serpnja 2017).

35. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina poluchila 600 millionov evro po linii Evrosojuza, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-poluchila-600-millionov-evro-po-linii-evrosoyuza_427868.html (data peregljadu 5 kvitnja 2017).

36. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina prinjala zakon o vstuplenii v NATO, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-prinyala-zakon-o-vstuplenii-v-nato_444858.html (data peregljadu 8 chervnja 2017).

37. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina prinjala zakon o vstuplenii v NATO, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-prinyala-zakon-o-vstuplenii-v-nato_444858.html (data peregljadu 8 chervnja 2017).

38. Mūsavat. Obshhestvenno-politicheskaja gazeta (2017). Ukraina razorvala soglashenie s Rossiej po voennomu jeksportu v tret'i strany, rezhim dostupu: http://musavat.com/ru/news/ukraina-razorvala-soglashenie-s-rossiej-po-voennomu-eksportu-v-treti-strany_459859.html (data peregljadu 9 serpnja 2017).
39. Cohen, E. A. (2017) *The Big Stick: The Limits of Soft Power and the Necessity of Military Force*, New York, Basic Books.
40. Gill, S. (2012). *Global Crises and the Crisis of Global Leadership*, Cambridge, Cambridge University Press.
41. Koralewski, J. (2013). International and Geopolitical Status of Ukraine, *PRZEGLĄD ZACHODNI*, No. II, pp. 133–145.
42. Lock, E. (2010). Soft Power and Strategy: Developing a «Strategic» Concept of Power. In: *Soft Power and US Foreign Policy: Theoretical, historical, and contemporary perspectives*, I. Parmar, M. Cox (eds.), London; New York, Routledge
43. McClory, J. (2017). *The Soft Power 30: A Global Ranking of Soft Power*. Report, London, Portland Communications, режим доступу: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2017/07/The-Soft-Power-30-Report-2017-Web-1.pdf> (дата перегляду 15 грудня 2017).